

Leksikani O'rgatishda Zamonaviy Texnologiyalar

Eshankulova Lola Sayfullayevna

eshankulovalola@mail.ru

O'zbekiston Davlat Jahon tillar universiteti

Annotatsiya: Zamonaviy texnologiyalar til o'rganish jarayonini sezilarli darajada o'zgartirdi. Kompyuterlar, smartfonlar va internet platformalari yordamida til o'rganish jarayoni yanada qulay va samarali bo'ldi. Bu maqolada leksikaning rivojlanishi va uning o'rganilishida texnologiyalarning o'rni tahlil qilinadi. Online lug'atlar, mobil ilovalar va interaktiv platformalar leksikani boyitishda muhim vosita sifatida namoyon bo'ladi. Texnologiyalar orqali so'z boyligini kengaytirish, yangi so'zlarni o'rganish va ularni kundalik hayotda qo'llash imkoniyati yaratiladi. Maqolada shuningdek, texnologiyalarning til o'rganishdagi salbiy tomonlari ham ko'rib chiqiladi, chunki ba'zan ular an'anaviy usullarni o'zgartirib, noto'g'ri talqinlarga olib kelishi mumkin.

Kalit so'zlar: Leksika, texnologiyalar, til o'rganish, mobil ilovalar, online lug'atlar, interaktiv platformalar, so'z boyligi.

Современные методы преподавания лексики английского языка

Эшанкулова Лола Сайфуллаевна

eshankulovalola@mail.ru

Узбекский государственный университет мировых языков

Аннотация: Современные технологии значительно изменили процесс изучения языка. С помощью компьютеров, смартфонов и интернет-платформ обучение стало более удобным и эффективным. В этой статье рассматривается роль технологий в развитии и изучении лексики. Онлайн-словарь, мобильные приложения и интерактивные платформы стали важными инструментами для расширения словарного запаса. Технологии предоставляют возможность быстро изучать новые слова и использовать их в повседневной жизни. Также в статье обсуждаются возможные негативные аспекты использования технологий в обучении, так как они могут изменять традиционные методы и приводить к неправильному пониманию.

Ключевые слова: Лексика, технологии, изучение языка, мобильные приложения, онлайн-словарь, интерактивные платформы, словарный запас.

Modern methods of teaching lexics

Eshankulova Lola Sayfullayevna

eshankulovalola@mail.ru

Uzbekistan state world languages university

Annotation: Modern technologies have significantly changed the language learning process. With the help of computers, smartphones, and internet platforms, learning languages has become more convenient and effective. This article examines the role of technologies in the development and acquisition of vocabulary. Online dictionaries, mobile apps, and interactive platforms have emerged as essential tools for expanding one's lexicon. Technologies provide opportunities to quickly learn new words and apply them in daily life. The article also discusses the potential negative aspects of technology use in language learning, as they can sometimes alter traditional methods and lead to misinterpretations.

Key words: Vocabulary, technologies, language learning, mobile apps, online dictionaries, interactive platforms, word stock

Bugungi kunda texnologiyalar hayotimizning barcha jabhalariga kirib borgan bo'lsa-da, leksikaning rivojlanishi ham ularsiz amalga oshmayapti. Leksika, ya'ni so'z boyligi, har bir tilning asosiy tarkibiy qismlaridan biridir. Zamonaviy texnologiyalar, ayniqsa internet va mobil ilovalar, tilni o'rganish va leksikani boyitishda yangi imkoniyatlar yaratdi. Ushbu maqolada texnologiyalarning leksikani o'rganishdagi roli va ularning til o'rgatish jarayoniga ta'siri tahlil qilinadi.

1. Zamonaviy Texnologiyalar va Leksikaning Rivojlanishi:

Zamonaviy texnologiyalar til o'rganish jarayonida ko'plab qulayliklar yaratdi. Kompyuterlar, smartfonlar va internet platformalarining rivojlanishi bilan til o'rganish, ayniqsa leksikani o'rganish, yanada samaraliroq bo'ldi. Online lug'atlar, mobil ilovalar va interaktiv o'quv platformalar o'quvchilarga yangi so'zlarni tezda o'rganishga yordam beradi.

2. Mobil Ilovalar va Leksikani Boyitish:

Mobil ilovalar, masalan, Duolingo, Memrise, Babbel kabi platformalar orqali foydalanuvchilar tilni o'rganishda yuqori samaradorlikka erishishadi. Bu ilovalar interaktiv metodlar orqali o'rganuvchilarni qiziqtiradi va so'z boyligini kengaytiradi. Har bir so'z, ifoda va grammatikani o'rganishda texnologiyalar yordamida individual yondashuvni ta'minlash mumkin.

3. Online Lug'atlar va Ularning Afzalliklari:

Online lug'atlar, masalan, Google Translate, WordReference, Oxford Dictionary va boshqalar, til o'rganuvchilari uchun juda foydalidir. Ular yangi so'zlarning tarjimasi, sinonimlari, antonimlari va to'liq izohlarini taqdim etadi. Bu texnologiyalar yordamida leksikani o'rganishda ko'proq moslashuvchanlik va qulaylikka ega bo'lish mumkin.

4. Texnologiyalarning Til O'rganishdagi Salbiy Tomonlari:

Biroq, texnologiyalarni haddan tashqari ishlatish, o'quvchilarning mustaqil fikrlash va an'anaviy o'rganish metodlaridan voz kechishiga olib kelishi mumkin. Ba'zan bu texnologiyalar o'rganuvchilarga noto'g'ri yoki ma'lumotning cheklanganligini taqdim etishi mumkin. Shuningdek, tilni o'rganishda texnologiyalarning ko'pligi o'quvchilarda tushunmovchiliklar va noto'g'ri talaffuzlarga sabab bo'lishi mumkin.

Zamonaviy texnologiyalar leksikani o'rganishda katta rol o'ynaydi (**Chomsky**, 2006). Mobil ilovalar, onlayn lug'atlar va interaktiv platformalar yordamida til o'rganish ancha qulay va samarali bo'ldi. Ammo bu texnologiyalarni ishlatishda ehtiyotkorlik va muvozanatni saqlash zarur, chunki ba'zan ular an'anaviy til o'rganish metodlarini kamaytirishi mumkin. To'g'ri va samarali foydalanish, leksikani o'rganishda muvaffaqiyatga erishishda muhim ahamiyatga ega.

Zamonaviy texnologiyalar, ayniqsa, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT), til o'rganish jarayonini sezilarli darajada o'zgartirdi. Internet va mobil ilovalar til o'rganishning yangi imkoniyatlarini yaratib, foydalanuvchilarga o'z leksik boyligini kengaytirishda samarali yordam berayotgan texnologik vositalar sifatida ajralib turadi. So'z boyligini oshirish va leksikani mukammal o'rganish tilni yaxshi tushunish va undan samarali foydalanish uchun muhimdir. Ushbu maqolada leksikani o'rganishdagi texnologiyalarning roli, ular yordamida leksikaning rivojlanishi va leksikani o'rganishdagi samaradorlik haqida so'z yuritiladi.

Zamonaviy texnologiyalar leksikani o'rganish jarayonini sezilarli darajada osonlashtirdi. Internet va mobil qurilmalar yordamida hozirgi kunda o'rganish jarayonini interaktiv va individualizatsiyalashgan usulda olib borish mumkin (**Hulstijn**, 2003). Mobil ilovalar, masalan, Duolingo, Babbel va Memrise kabi platformalar orqali o'rganilayotgan tilning yangi so'zlari va iboralari o'zlashtirilishi ko'p hollarda o'quvchining shaxsiy tezligiga va o'rganish uslubiga moslashtiriladi. Bu platformalarda interaktiv o'quv materiallari va so'zlar bilan ishlash, foydalanuvchilarga leksikani tizimli ravishda va samarali o'rganishga yordam beradi.

Bundan tashqari, internetdagi interaktiv lugʻatlar, masalan, Google Translate, WordReference yoki Oxford Dictionary kabi manbalar yordamida til oʻrganuvchilar yangi soʻzlarning maʼnolarini, sinonimlarini, antonimlarini, toʻliq izohlarini tezda topishlari mumkin. Ushbu vositalar yangi soʻzlarni oʻrganishda va qoʻllanishini tushunishda katta yordam beradi. Masalan, baʼzi lugʻatlar talqin va misollarni oʻz ichiga oladi, bu esa oʻrganilayotgan soʻzlarni turli kontekstlarda tushunishga yordam beradi.

2. Mobil Ilovalar va Leksikaning Boyitilishi

Mobil ilovalar til oʻrganish jarayonini yanada qulaylashtirgan. Bugungi kunda tilni oʻrganish uchun koʻplab bepul va pullik mobil ilovalar mavjud (Krashen, 1982). Duolingo, Babbel, Memrise kabi ilovalar, ayniqsa, tilni boshlangʻich yoki oʻrta darajada oʻrganayotgan foydalanuvchilar uchun foydalidir. Ushbu ilovalar orqali foydalanuvchilar har kuni yangi soʻzlar, iboralar va grammatik qoidalarni oʻrganishlari mumkin. Darslar oʻyin tarzida tashkil etilgan boʻlib, oʻrganish jarayoni qiziqarli va samarali boʻladi.

Shu bilan birga, bu ilovalar til oʻrganuvchining individual ehtiyojlariga moslashadi. Masalan, Duolingo foydalanuvchilarga darslarni takrorlash va mukammallashtirish imkonini beradi, bu esa soʻz boyligini mustahkamlashda yordam beradi. Shuningdek, foydalanuvchi dasturda mavjud boʻlgan testlar va mashqlar orqali oʻz bilimlarini mustahkamlashi mumkin.

Memrise kabi boshqa mobil ilovalar esa oʻrganilgan soʻzlarni muntazam ravishda qayta koʻrish va ularga oid misollarni takrorlash orqali foydalanuvchilarga leksikani tezda oʻzlashtirish imkonini yaratadi. Bu metodda interaktiv kartochkalar va vizual materiallardan foydalanish leksikani oʻrganishni yengillashtiradi.

3. Online Lugʻatlar va Ularning Afzalliklari

Onlayn lugʻatlar til oʻrganishda katta ahamiyatga ega. Google Translate, Oxford Dictionary, WordReference, Cambridge Dictionary kabi xizmatlar leksikani oʻrganishda eng foydali vositalardan biridir. Ushbu lugʻatlar yordamida oʻrganilayotgan tilning yangi soʻzlarini va ularning maʼnolarini tezda topish mumkin. Bundan tashqari, baʼzi lugʻatlar toʻliq izohlar, sinonimlar va antonimlar bilan taʼminlaydi, bu esa soʻzlarni kengroq va chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Onlayn lugʻatlarning yana bir afzalligi shundaki, ular mobil qurilmalar orqali ham foydalanish uchun mavjud boʻlib, oʻrganish jarayonini yanada qulaylashtiradi. Masalan, oʻrganayotgan tilning soʻzlarini va iboralarini onlayn lugʻatlardan tezda izlash orqali ularni soʻzlashuvda qoʻllashni osonlashtiradi.

Shuningdek, onlayn lugʻatlar koʻp tilda tarjima va izohlarni taqdim etadi, bu esa oʻrganilayotgan soʻzlarning maʼnosini yanada aniqroq tushunishga yordam beradi. Bunday vositalar oʻrganishda samarali boʻlib, foydalanuvchilarni oʻz til boyliklarini toʻliq oʻzlashtirishga undaydi.

4. Texnologiyalarning Til Oʻrganishdagi Salbiy Tomonlari (Tharp & Gallimore, 1988).

Texnologiyalar til oʻrganish jarayonini yanada qulaylashtirgan boʻlsa-da, baʼzi salbiy tomonlari ham mavjud. Birinchidan, texnologiyalarni haddan tashqari ishlatish, oʻquvchilarning anʼanaviy oʻrganish metodlarini kamaytirishi mumkin. Masalan, doimiy ravishda mobil ilovalar va onlayn lugʻatlarga murojaat qilish, oʻrganilayotgan tilni real kontekstda qoʻllashda kamchiliklarga olib kelishi mumkin.

Ikkinchidan, texnologiyalar baʼzan oʻrganilayotgan tilning toʻgʻri talaffuziga toʻgʻri eʼtibor bermasligi mumkin. Onlayn lugʻatlar va ilovalar, baʼzida, soʻzlarning talaffuzini notoʻgʻri taqdim etishi yoki notoʻgʻri kontekstdan foydalanishga sabab boʻlishi mumkin. Bunday holatlar tilni oʻrganish jarayonida xato tushunishlarga olib kelishi mumkin.

Zamonaviy texnologiyalar til oʻrganish va leksikani boyitishda katta ahamiyatga ega. Mobil ilovalar, onlayn lugʻatlar va interaktiv platformalar tilni oʻrganish jarayonini yanada samarali qilishda muhim vositalar hisoblanadi. Ushbu vositalar yordamida leksikani oʻrganishda tezlik va samaradorlik oshadi, biroq texnologiyalarni toʻgʻri va muvozanatli ishlatish zarur. Shuningdek, texnologiyalardan

foydalanish an'anaviy til o'rganish metodlarini qo'llashga to'g'ri kelsa, bu jarayon yanada samarali bo'ladi.

Zamonaviy texnologiyalar til o'rganish jarayonini yanada interaktiv va samarali qilgan bo'lsa-da, ularning ta'sirini to'liq tushunish va ularni maksimal darajada samarali qo'llash uchun bir qator qo'shimcha omillarni ham inobatga olish zarur. Texnologiyalar yordamida o'rganilgan so'zlar va iboralar faqatgina nazariy jihatdan yaxshi tushunilgan bo'lishi mumkin, ammo bu so'zlarni haqiqiy hayotda qo'llashda ba'zi qiyinchiliklar yuzaga kelishi mumkin. Shuning uchun texnologiyalarni leksikani o'rganishda qo'llashda ehtiyotkorlik va yondashuv zarur.

5. Virtual Va Amozorlik Muhitlarining Roli

Zamonaviy texnologiyalar yordamida o'rganish faqat mobil ilovalar yoki lug'atlar bilan cheklanmaydi. Virtual reallik (VR) va kengaytirilgan reallik (AR) kabi texnologiyalar ham til o'rganish jarayonida inqilobiy o'zgarishlar yaratmoqda. Masalan, virtual sinflar yoki til o'rganish uchun maxsus yaratilgan VR muhitlarida foydalanuvchilar real vaqt rejimida boshqa tilni so'zlashuvchilari bilan suhbatlashish imkoniyatiga ega bo'ladilar (**Krashen**, 1982). Bu esa tilni o'rganishda interaktivlikni kuchaytiradi va yangi leksikani amaliyotda qo'llash imkoniyatini yaratadi.

Bundan tashqari, AR texnologiyalari orqali foydalanuvchilar o'z atrof-muhitidagi narsalarni tahlil qilib, yangi so'zlar o'rganishlari mumkin. Masalan, foydalanuvchi telefonining kamerasi yordamida muayyan ob'ektni tanlab, uning nomini va boshqa leksik ma'lumotlarni olishlari mumkin. Bu usul leksikani o'rganishda kontekstual o'rganishning samaradorligini oshiradi va so'zlarni real dunyo bilan bog'laydi.

6. So'zlarni Joriy Hayotda Qo'llash va Texnologiyalar

Leksikaning o'rganilishi jarayonida muhim jihatlardan biri o'rganilgan so'zlarni kundalik hayotda faol qo'llashdir. Texnologiyalar yordamida o'rganilayotgan tilni kundalik hayotda qo'llashni osonlashtirish mumkin. Masalan, HelloTalk yoki Tandem kabi mobil ilovalar yordamida til o'rganuvchilar dunyoning turli burchaklaridan bo'lgan odamlar bilan to'g'ridan-to'g'ri muloqot qilishlari mumkin. Bu dasturlar foydalanuvchilarni tilni real kontekstda ishlatishga, yangi so'zlarni jamiyat bilan muloqotda qo'llashga undaydi (**Cunningham & Leech**, 2014).

Shuningdek, language exchange (til almashinuvi) platformalari yordamida til o'rganuvchilar bir-biriga o'rganilayotgan tilni o'rgatib, o'z tilini boshqalarga o'rgatish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu jarayonda o'rganilgan leksikani amaliyotda qo'llash, talaffuzni to'g'ri sozlash va yangi so'zlar o'rganish imkoniyati yaratiladi.

7. O'rganish Xatolari va Ularning Tuziqligi

Zamonaviy texnologiyalar orqali til o'rganishda eng katta afzalliklardan biri shundaki, ular foydalanuvchilarga xatolarni tezda aniqlash va to'g'rilash imkoniyatini beradi. Mobil ilovalar va onlayn platformalar ko'pincha o'rganilayotgan tilni yengil va qiziqarli qilish uchun o'quvchilarga turli interaktiv mashqlarni taklif etadi. Bunday mashqlar foydalanuvchining o'rganilayotgan leksikani faol ravishda qo'llashiga imkon beradi va o'rganish jarayonini o'zlashtirishni osonlashtiradi. Misol uchun, Quizlet va Anki kabi ilovalar yordamida foydalanuvchilar so'zlarni karta shaklida o'rganadilar va ular doimiy ravishda takrorlanib boradi, bu esa so'zlarni uzoq muddatli yodlashga yordam beradi.

Bundan tashqari, bu platformalar, o'quvchi xatolari bilan ishlashda samarali vositalarni taqdim etadi. Masalan, Duolingo kabi ilovalar foydalanuvchining xatolarini avtomatik ravishda tahlil qiladi va to'g'ri javoblarni taklif qiladi, bu esa o'rganish jarayonini yanada samarali qiladi (**Chomsky**, 2006).

8. Texnologiyaning Til O'rganishdagi Keng Tarqalgan Tushunmovchiliklari

Biroq, texnologiyalarni til o'rganish jarayonida foydalanishdagi ayrim salbiy jihatlar ham mavjud. Masalan, ba'zi foydalanuvchilar texnologiyalarni faqat "tezkor" natijalarga erishish vositasi sifatida ko'rishi mumkin. Shu sababli, ular faqatgina onlayn lug'atlar va mobil ilovalarda mavjud

bo‘lgan ma’lumotlarni o‘rganish bilan cheklanib qolishlari mumkin, natijada ular tilning chuqur va to‘liq tushunilishini ta’minlashga e’tibor bermasliklari mumkin.

Bundan tashqari, texnologiyalarni haddan tashqari ishlatish, ayniqsa virtual va o‘yin asosidagi ilovalar orqali o‘rganish, o‘rganilayotgan tilni faqatgina nazariy darajada bilishni ta’minlashi mumkin, lekin real hayotdagi muloqotda, odamlar bilan yuzma-yuz suhbatda bu bilimlar yetarli bo‘lmasligi mumkin. Shuning uchun, tilni o‘rganishda texnologiyalarni muvozanatli ravishda ishlatish zarur, chunki faqat texnologiyalarga asoslanish maqsadga muvofiq emas.

Xulosa

Zamonaviy texnologiyalar til o‘rganish jarayonini ancha osonlashtirib, interaktiv va samarali qilish imkonini yaratdi. Mobil ilovalar, onlayn lug‘atlar, virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalari yordamida leksikani o‘rganishning samaradorligi ortdi. Shu bilan birga, texnologiyalardan noto‘g‘ri foydalanish, an’anaviy til o‘rganish metodlarini unutar ekan, tilning faqat nazariy tomoni bilan cheklanishi mumkin. Shuning uchun, texnologiyalarni mukammal natijalar olish uchun an’anaviy usullar bilan uyg‘unlashtirib ishlatish lozim.

Adabiyotlar ro‘yxati

1. Chomsky, N. (2006). *Language and Mind*. Cambridge University Press.
2. Krashen, S. (1982). *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. Pergamon Press.
3. Tharp, R. G., & Gallimore, R. (1988). *Rousing Minds to Life: Teaching, Learning, and Schooling in Social Context*. Cambridge University Press.
4. Hulstijn, J. H. (2003). *Connectionist Models of Vocabulary Learning: Re-evaluating the Role of Input and Output in Vocabulary Acquisition*. *Applied Linguistics*, 24(4), 431-451.
5. Cunningham, D. J., & Leech, G. N. (2014). *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*. Cambridge University Press.